

МИКИ и Војенград

19

ОХ, НЕ! НЕ ЧИНИ ТО!

НЕ ПРИБЛИЖУЈТЕ СЕ, ГАЗИ! ЗАР ЖЕЛИШ ДА СЕ ПОДАВИМО?

ПАЗИТЕ СЕ, МОМЦИ... ИЛИ КУ ПРОРЕШЕТАТИ ПОДМОРНИЦУ, ПА ЂЕМО СВИ ЗАЈЕДНО НА ДНО!

СТИШАЈ СЕ, МОМЦЕ... ПОДАВИКЕМО СЕ АКО И ДАЉЕ БУДЕШ ПУЦАО!

ТРЕБА ВАС СВЕ ЗА ПОСЛАТИ!

А ОВО ЈЕ ЗА ТЕБЕ, КАПЕТАНЕ!

ЗАПАМТИТЕ... ОНОГ ТРЕНУТКА КАД СЕ ПРВИ ОД ВАС МАКНЕ ОД СВОЈЕ РУПЕ... ОДРОМО НА ДНО!

ОСВЕТИЋЕМО ТИ СЕ ЗА ОВО!

...И ЕВО МЕ САД У ИЗРЕШЕТАНОЈ ПОДМОРНИЦИ ПУНОЈ ГУСАРА... И ВЕРОВАТНО, ХИЉАДАМА МИЛА ДАЛЕКО НА ПУЧИНИ!

ШТА?

ОХ! А ЈА САМ МИСЛИО ДА САМ ДАЛЕКО НАСРЕД ПУЧИНЕ!

НОВО! ЗАНИМЛИВО!

ОХ!

ОБАМА! НАСУКАЋЕМО СЕ!

ПОЛИЦИЈА

ОБАД... ИЗВИНИТЕ... ПРЕДАЈЕМ ВАМ ПОДМОРНИЦУ СТО-ВАРОМ ГУСАРА!

ЗАР НА ОВАЈ НАЧИН?

ПОЛИЦИЈЕ

КРАЈ

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК ОД ИДУКЕГ БРОЈА ПОЧИЊЕ ДА ОБЈАВЉУЈЕ ПРИЧЕ О МИКИЈУ И ШИЛИ

БРДО које

Пева, риче и уздише

Тош издалека то брдо изазива чуђење самим својим изгледом: читаво је од светлудавог, сивкавог песка. Уствари, то је права пешчана дуна, само необично велика: висока је 120 метара, а у дужину се протеже више од пола километра.

Према мрачној планини Калкан, која му лежи у залеђу, пешчано брдо потсећа на сјајну принцезу из бајке коју су заробили разбојници. Нарочито је лепо предвече, кад га сунце на заласку украси нежном ружичастом бојом.

То је надалеко чувено Певајуће брдо. Налази се на десној обали реке Иле, на крају широке долине коју, недалеко од Алма-Ате, у Казахстану, затварају огранци Великог и Малог Калкана и планине Алатау.

За планине, брда, пећине, канјоне и пешчаре које „певају“ знали су још и људи Старог века. Њих можете наћи у Кини и Монголији, на Арабијском Полуострву и на Хавајима, Британским Острвима и у области Великих Језера у Северној Америци. Али, ниједно од тих чуда природе не може се мерити с Певајућим брдом у Казахстану.

се, буквално из утробе брда, разлегне необична рика; јача од фабричке сирене. Човек има утисак да тада, као приликом земљотреса, дрхти читаво брдо.

За време кишних дана брдо „бути“ и само ако се неко спушта његовом јужном страном оно потмуло „уздише“.

Све ове разноврсне звуке проузрокује песак који се осипа. У томе се слажу сви научници. Али, зашто су ти звуци толико јаким, још нико није објаснио. Једни сматрају да они зависе од још нерасветљених особина молекуларног устројства пешчаних зрна. Други претпостављају да звук настаје трећем појединих зрнаца песка, обложених слојем који претставља једињење калцијума и магнезијума, и да се због тога тај звук појачава, као код виолине преко чијих се струна превлачи гудало намазано калофонијумом. Неки, опет, мисле да су ти звуци у ствари вибрације разних гасова који се пробијају између зрна песка. Недавно је један научник изнео сасвим нову теорију о „певајућем песку“. По његовом мишљењу звуци настају вибрацијом зрна песка која се, пошто су наелектрисана истороним електрицитетом, одбијају једно од другог. Али, без обзира на узрок ових звучних појава, Певајуће брдо у Казахстану с правом заслужује да буде названо чудом природе.

МЕРЕЊЕ БРЗИНЕ ВЕТРА ТЕЛЕСКОПОМ

У Перкинсовој опсерваторији, у Охају, усавршен је један нов телескоп којим се може мерити брзина ветра на великим висинама, а исто тако и његов правац. Досад су се ови подаци могли добити једино пуштањем балона. Нов начин мерења састоји се у томе што се телескопом посматра и мери светлацање звезда, које је, уствари, последица олуја у горњим ваздушним слојевима. На овај начин, инсталираним телескопа на аеродромима, могућно је одредити какви ветрови дувају у пределима атмосфере по којима се крећу млазни авиони.

НИ ПРВИ НИ ПОСЛЕДЊИ »АТЕНТАТ«...

Необичан атентат у париском Лувру на једну од најславнијих слика светске уметности, заговетну „Мона Лизу“ — „Боконду“ Леонарда да Винчија, поново је учинио да се о овом ремек-делу изнесу разни занимљиви подаци који показују какву је такорећи магичну моћ вршила, већ 4 и по столећа, на поједине своје обожаваоце ова насмешена лепотица.

Неуравнотежени Боливијанац Хуго Унчага Вилегас, који се у то недељу пре подне, кад је у Лувру највише посетилаца — јер је улазак тога дана бесплатан — хитно каменом на „Мона Лизу“, разбио заштитно стакло и оштетио слику у њеном десном углу, није ни први, а вероватно неће бити ни последњи атентатор на ово ремек-дело.

Леонардо да Винчи радио је „Мона Лизу“ пуне четири године. Но, и поред изузетне љубави и пажње које је у свој рад уносио, сматра се да га није завршио. Међу сликама које је понео кад је напустио Италију, да би се последњих година живота настанио у Француској, била је и „Мона Лиза“. Своје месеци, краљу Франсоа I, слику је продао за 4.000 алатника. Али, године 1625 замало што слика није напустила Француску и била однесена у Енглеску, као поклон Луја XIII бакингамским владацима.

Из колекције француских краљева слика је ушла у музеј Лувра, Отуда, године 1911, украо је „Мона Лизу“ Италијан Винченцо Перуђа, молер. Био је запослен у Лувру и по-

шло му је за руком да једнога дана слику скине са зида и изнесе из зграде.

Ако је Боливијанац Хуго Унчага Вилегас за свој поступак дао тумачења прилично неуравнотеженог човека — „да је имао у целу камен и да га је сама рука хитнула према слици“, — Винченцо Перуђа био је прецизнији: украо је „Мона Лизу“ из националних побуда, пошто је сматрао да је она била плен Наполеоновог похода на Италију и тако из земље у којој је настала доспела код непријатеља. За учешће у крађи био је тада оптужен и велики француски песник Гијом Аполлинер и због тога био саслушаван. У све његове биографије ушао је и овај необични податак.

Тек после две године упорног тражења, ушло се у траг украденој слици. „Мона Лиза“ је пронађена, 11 децембра 1913, у Фиренци, где је и насликана, код антиквара Алфреда Герија. Узбуђење које је у свету изазвала ова крађа

ипак се тиме није стишло. Пукао је глас да је пронађена само копија, а не оригинал слике. Када су експерти утврдили истину, слика је враћена уместо њега мрљави нежњу у Лувр. Стављена је под смоквину гранчицу.

стакло, одређен је специјалан чувар — један за њу саму! — на том месту се разазније конопцац да публика не би могла сасвим близу да приђе. Па ипак...

После недавног атентата на „Мона Лизу“, највећа брига је била извршити реставрацију тог квадратног сантиметра огребане површине. Два пуна дана над тим мајушним делићем радио је најбољи француски реставратор Жан-Габријел Гулина. Леонардо да Винчи сликао је „Мона Лизу“ уљаним бојама. Он је, у своје време, био један од првих мајстора који је напустио водене боје, омиљену технику италијанских сликара-примитиваца, својих претходника. Реставратор, после четири и по столећа, прибегаво је опет воденим бојама. Јер, водене боје мењају се хемиски много брже но уљане. За 24 часа водена боја се променила онолико колико старе слике за један век. Да је реставратор радио овај делић драгоцене слике уљаним бојама, сматра се да би на том месту дуго остала приметна мрља.

Занимљиво је додати и то да је вештак-реставратор Гулина за поправку „Мона Ли-

БОРБА ЗА ФЛОРИНУ ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

(43)

Роман од И. АСИМОВА

тав Сарк на нас пре но што одмакнемо један километар.
— Не мислиш ваљда да убијеш племениту леди од Фајфа? — подругљиво запита Арктуријанац.
— Не, Ади, можемо да онеспособимо њена кола. Док она стигне до првог радијофона, ми ћемо бити у потпуној сигурности.
— То нам није потребно, — рече Арктуријанац нагнувши се кроз прозор на колима. — Слушајте ме, леди. Немам много времена... Чујете ли ме?
Она се и не покрене.

— За вас је боље да ме саслушате. Жао ми је што сам покварно један овако нежан тренутак, али, срећом по мене, ја сам тај тренутак увео да искористим. Наиме, овековечно сам га на једном тродимензијалном снимку. Негатив ћу ставити у нарочити сеф, где га нико неће моћи наћи. Али, на први потез с ваше стране ја ћу га истог тренутка обелоданити. Сигуран сам да сте ме разумели.
— Она о овоме неће рећи ни речи, — обрати се он својем другу. — А сад, хајдемо, градоначелнице.

Теренс пође за њим. Није имао снаге да се окрене и да још једном погледа бледо лице у колима.

XVI ОПТУЖЕНИ

Дипломатија има свој посебан језик и правила понашања. Фраза „незгодне последице“ често је синоним за рат, а „повољно прилагођавање“ за неугодно попуштање.

Абел је, кад год му је то било могућно, остављао настрану дипломатски језик. И сада, спојен с Фајфом телевидеом, он је више потсећао на неког остаријег добрићину који ђаска уз чашницу вина, но на дипломату.

— Тешко вас је добити, Фајфе, — рече он.

Фајф се насмеши. Изгледао је добро расположен и прилично безбрижан.
— Па, данас сам имао пуно посла, Абеле.

- Да, Чуо сам нешто о томе.
- Стин? — немарно запита Фајф.
- Делимично. Стин је код нас већ неких седам часова.
- Знам. То је моја грешка. Мислите ли да вам га изручите?
- Бојим се да не.
- Он је обичан преступник.
- Мислим да се ипак може сматрати као политички бегунац. Међузвездани закон штитиће га на транторијанској територији.

— Хоће ли вас у томе подржавати ваша влада?

— Мислим да хоће, Фајфе. Ја сам у дипломатској служби 37 година и знам шта ће Трантор подржати а шта не.

— Могу да затражим од Трантора да вас опозове, тј. да вам откажем гостопримство на Сарку.

— Шта ћете тиме добити? Ја сам мирољубив човек, кога ви добро познајете. Мој наследник би могао да буде ко зна ко.

Настала је тишина. Фајфово лавовско лице се згрчи.

— Претпостављам да имате нешто да ми предложите.

— Тачно. У вашим рукама је наш човек.

— Који?

— Један анализатор свемира. Родом је за планете Земље, која је, узгред буди речено, део Транторијанске Империје.

— То вам је Стин казао?

— Између осталог и то.

— Да ли је видео тога човека са Земље?

— Није рекао да га је видео.

— Па, и није га видео. У овим околностима, сумњам да можете имати вере у његове речи.

Абел спусти своју чашу и прекрсти руке у крилу.

— И поред тога, ја сам сигуран да тај човек са Земље постоји. Кажем вам, Фајфе, нас двојица треба да се споразумемо. Ја имам Стина, а ви анализатора свемира. У неку руку, ми смо на равној ножи. Пре но што наставите извршавање својих планова, пре но што истекне рок вашег утицата осталим великим племенитим и ви извршите намеравани државни удар, зашто не бисмо одржали једну конференцију о питању кирта?

— Не видим потребу за тим. Ја сам вољан да вам лично гарантујем да садашњи политички догађаји неће имати никаквог утицаја на нормалну трговину киртом. Мислим да на томе треба да се заврши интересовање Трантора поводом ових догађаја.

Абел је нијуцао своје вино, са изгледом човека који прошељује ствар.

— Изгледа да ми имамо још једног политичког бегунаца, — рече најзад. — Занимљив случај. Узгред буди речено, он је један од ваших поданика с Флорине. Неки градоначелник. Каже да се зове Теренс.

Фајфово очи заблесташе.

— Ми смо то подозревали. Абеле, ја мислим да ипак постоји граница отвореном мешању Трантора у наше ствари. Човек кога сте се тако дрско дочекали обичан је убица. Не можете од њега направити политичког бегунаца.

— Желите ли тога човека?

— Ви за то тражите неку противуслугу.

Коју?

— Конференцију о којој сам малочас говорио.

— За једног Флоринца, убицу? Не долази у обзир.

— Али, начин на који је градоначелник успео да умалне веома је занимљив. Можда ће вас интересовати...
(Настаће се)

Није знао шта да јој каже. Половином своје свести чекао је да их кола која су их пратила сустигну. Другом половином постајао је све свеснији лица и тела лепе девојке која је седела крај њега.

Она је чекала да он проговори. Њене црне очи биле су светле од жеље да што пре дозна оно што ју је занимало. Уопште није била свесна тога да би ма ко могао, да би се усудио, да у својој глави скрива мисли опасне по њу.

Она половином његове свести која је очекивала да их гониони стигну наједном се замрачила.

Није био свестан кад се померио. Знао је само да држи у рукама њено витко тело, да се она укочила, да је уплашено викнула и да су тада његове усне угушиле њен крик...

Осетио је нечије руке на раменима и на врату струју хладног ваздуха који је продро кроз отворена врата на колима. Рука му се машина оружја, али сувише касно. Било му је истргнуто.

— Јеси ли видео шта је урадио? — с привуком укаса у гласу питао је Саркићанин.

— Није то важно, — одговори Арктуријанац. — Извуци га из кола.

Саркићанин извуче Теренса из кола снагом која је потицала од беса.

И она му је то допустила, — мрљао је. — Допустила му је.

— Ко сте ви? — наједном бесно повика Самија. — Је ли вас мој отац послао?

— Не постављајте никаква питања! — одврати јој Арктуријанац.

— Ви сте странац? — љутито му се обрати Самија.

— Сав горим од жеље да му размрскам главу, — и даље је гунђао Саркићанин. — Све има својих граница. Ја још могу да схватим то што је убио једног племенитог. И мене понекад обузме жеља да убијем неког од њих. Али да се један Флоринца и усуди да учини оно што је овај малочас учинио, то заиста не могу да поднесем.

— Флоринца? — неприродно високи гласом повика Самија.

Саркићанин се наже и љутито стрже капку с Теренсове главе. Градоначелник пребледе, али се не покрену. Није скидао свој укочени поглед с девојке, док је поветарац вибрирао његову косу боје песка.

Самија се беспомоћно одмаче на други крај седишта и зари лице у руке.

— Шта да учинимо с њим? — запита Саркићанин.

— Ништа, — одговори његов друг.

— Она нас је видела. Подићи ће се чи-

Халивуд не постоји

Филмски Халивуд не постоји. Ово можда мало чудно звучи, али тамо где се налази „престоница“ светског филма не постоји никакав град, место, насеље или географски крај који носи име Халивуд. Штавише, у САД не постоји никакав град под тим именом. Према последњем Вебстеровом речнику, једино место које се зове Халивуд јесте једно мало насеље у Флориди, с једва нешто преко 6.000 становника.

Халивуд, уствари, није ништа друго него једна од 932 четврти милионског америчког града Лос Анђелоса. А сада, ево неколико примера како се ствара филм.

После неколико часова ова сцена је приказана на платну. Никад на рингу није упућен такав класичан, страхан директ право у лице. Режијер је био задовољан. Трик је успео.

Приликом снимања једне сцене за филм „Бум на Париз“, асистент Морис де Канонж је затражио црвену светлост, што значи тишину. Амбијент: бучна атмосфера кабарета после пола ноћи. Неочекивано, једна грдосија устаје, преврће сто и, зграбивши празну боцу од шампањца, снажним замаком бацно ју је право у лице глумца Жака Писла. Једна девојчица која се у том тренутку случајно нашла крај врата студија вриснула је од страха.

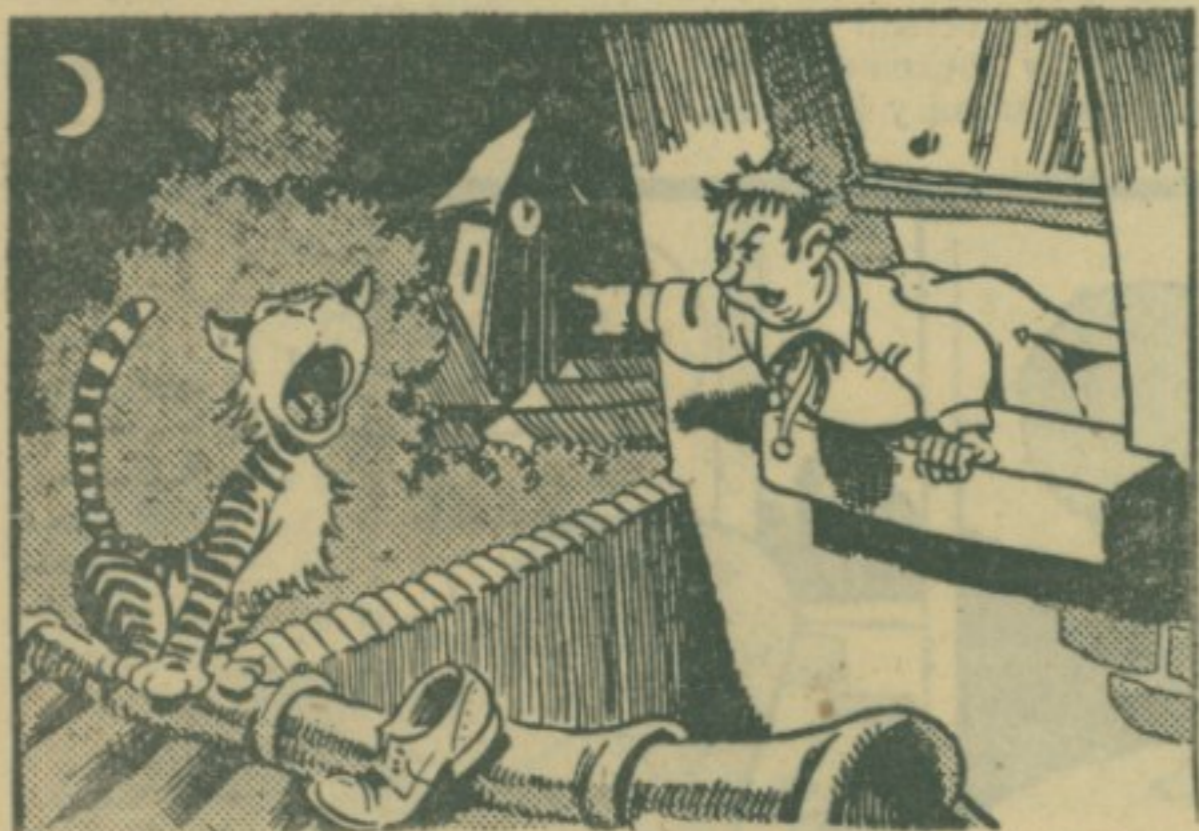
— Сеците! — узвикнуо је асистент камере. — А зашто ви тамо врштите?
— Боца... — промуцала је уплашена девојчица. Нјен страх био је безразложан. Боца је, уствари, вешто начињена макета од картона. Она је досад са успехом послужила за „развијање“ глава и носева у 112 филмова.

У једном филму који је недавно приказан у Лондону главни јунак се са спољне стране зграде пуже уза зид, да би стигао до прозора на петом спрату. Гледаоцима заостаје дах у грудима. Али, кад би они знали како је та сцена снимљена били би тешко разочарани. Јер, шест месеци пре тога, у време кад се снимао филм, главни јунак се у студију стезући вукао потрбушке по хоризонтално постављеној макети фасаде петоспратне зграде, према којој је била окренута камера постављена вертикално изнад ње, на високој дизалици. Једина опасност за главног јунака била је да се сниматељ, режијер и камера не стрпоштају на њега с неколико метара висине!

Успела макета, раскошни и убедљиво израђени декори и верно подражавања средине у којој се радња догађа, претстављају један од основних услова за успех савременог филма. Никад се више него данас није прибегавало трику и монтажи, који готово увек успевају, јер филмски радници располажу дугогодишњим искуством и изванредним техничким средствима. Авион који изводи луке акробације, пикира на замислијеног непријатеља и митраљира масе изнебуљене од страха — то је само макета велика неколико десетина сантиметара, која се у студију покреће помоћу невилног концета. Ниједна од ових незаборавних и тако узбудљивих сцена из „Наднице за страх“ није снимљена у Венецији, већ су се све одиграле у питомој француској покрајини Камарги. Захваљујући изванредним мајсторима трика, камера води одушевљену публику с краја на крај света, на дно мора и преко бескрајних пустиња. Нема ничег једноставнијег од снимања познатих филмова страве и ужаса, или предела на Сатурну и Марсу. Рекордни лет на млазном авиону снима се такође у студију, док пилот седи у удобној макети која непомично лежи.

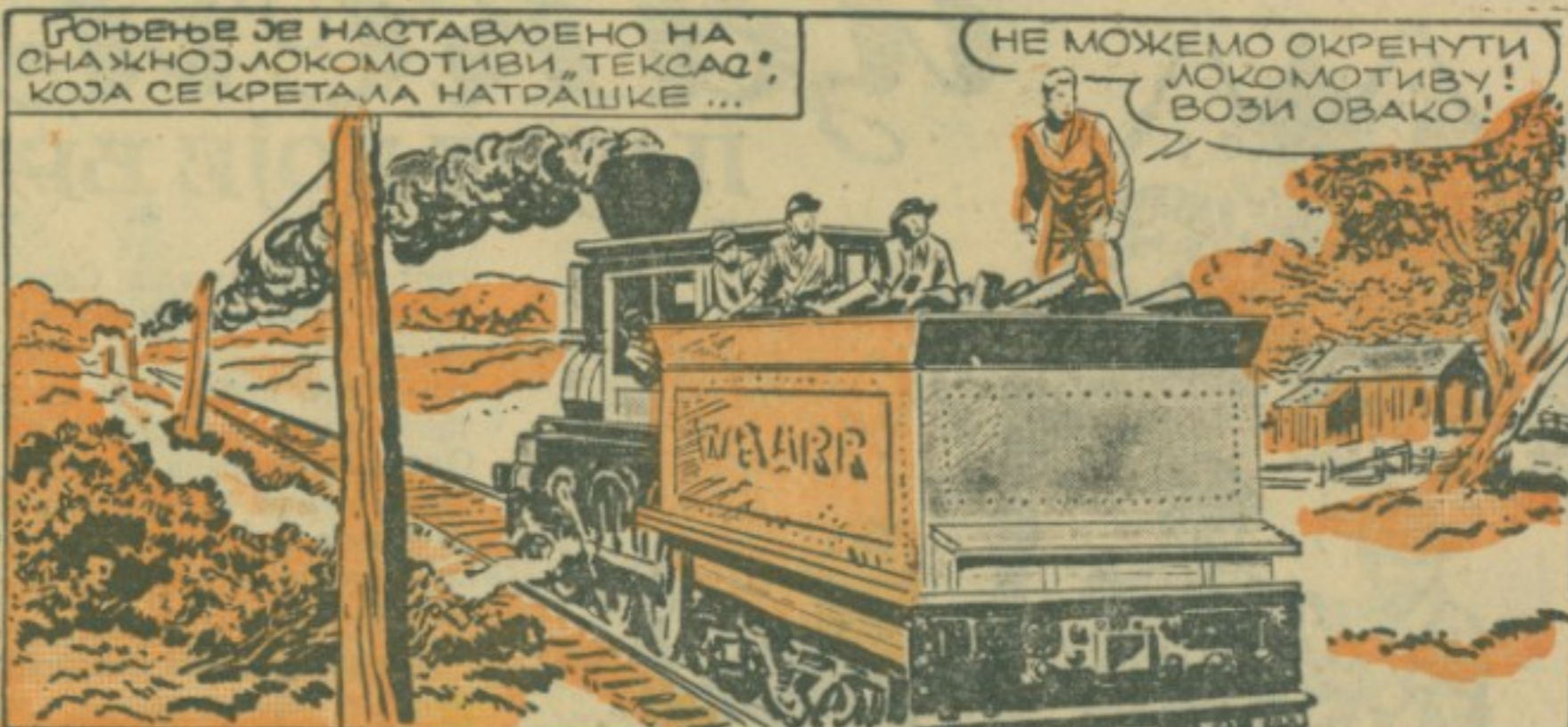
Маукање само до 21 час

У Кеј-Весту, у Флориди, влада чудан обичај. Кад ујутру часовник на градском торњу стане да избија шест, сваки грађанин ако је у покрету мора да се заустави, ако разговара

мора да ућути, ако нешто ради треба да остави посао и да скине капу. И општина у граду Колумбусу, у Џорџији, може се похвалити једним исто тако необичним прописом. Тамо мачке смеју да маучу само до 21 час!

WALT DISNEY'S ВЕЛИКА ПОТЕРА ЗА ЛОКОМОТИВОМ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ЈЕМЕН

Арабија је велико полуострво између Црвеног и Арапског Мора и Персиског Залива. Нафта је њено главно богатство. Цело полуострво подељено је између више држава разних политичког типа: Саудиске Арабије, Јемена, британске колоније Адена, Муската, Омана, Кувајта, Катар и такозваног Мутасалишког Омана.

Јемен је, после Саудиске Арабије, друга земља по значају на овом полуострву, а налази се на његовом југозападном крају. Он је независни имамат.

Први помен о Јемену потиче из 3 века пре наше ере, од грчких историчара и географа. Иначе, Јемен је имао доста бурну историју. Стари Римљани слали су више експедиција на његове обале. Етиопљани су покушавали у више махова да га освоје, па су у томе, 529 године, најзад и успели. Око 601 године, неколико персиских авантуриста освојило је Јемен и истиснуло Етиопљане. Године 1517 Јемен су освојили Турци, али је дошло до побуне 1633 го-

дине и Јемен се ослободио. Остао је само у номиналној вези с Турском све до Првог светског рата.

Јемен заузима површину од 195.000 квадратних километара. На том простору живи око 4,5 милиона становника. То је махом планинска земља, у којој влада тропска клима. Највиши планински врх износи 3.100 метара.

ГДЕ СЕ НАЛАЗИ ЛУПОГЛАВСКО ЈЕЗЕРО

Лупоглавско Језеро је мало карстно језеро које се налази један километар југозападно од планине Лупоглава, а око 6,5 километара од града Курпреса. Оно лежи на апсолутној висини од око 1250 метара. Има овалан облик, а пречник му износи 250 метара. Вода Лупоглавског Језера је зелене боје, а земљиште око њега је под малим и плитким вртачама.

ТЕЛЕГРАФОН

Телеграфон је спој пријемног апарата с фонографом, чији воштани ваљак аутоматски бележи говор, тако да се може поновити.

ШТА ЈЕ ВРБАИТ?

Врбаит је минерал који је нађен код Алшара, у Македонији. Има сивоцрну боју, а на

свежем прелому тамноцрвену. Сјај му је металан. Кристале врбаита испитао је чешки минеролог Б. Жежек, а хемиски га је истражио Ф. Крехлик. Минерал је добио име по чешком минералогу Врбк.

НЕЗАВИСНОСТ У НАРОДНИМ ПОСЛОВИЦАМА

У народним пословицама, поред осталог, говори се и о независности:

Боље је бити мали господар него велики слуга.

Боље је једном погинути, него увек туђина дворити.

Боље је лећи у гроб, него бити роб.

Залуду му је бисер кад ми врло дави.

Ко може бити свој, тај нек не буде туђ.

АНТИБИОТИЦИ ЗА ДЕБЉАЊЕ СТОКЕ

Најновијим проучавањима установљено је да антибиотици могу увелико помоћи бржем узрасту животиња за клање, успоравајући кретање хране у њиховом систему за варење. Спорније кретање хране, кажу научници, пружа организму већу могућност искоришћавања супстанци неопходних за узраст и дебљање.

Цаксиле

ПЛЕМЕ КОЈЕ БРЗО ИЗУМИРЕ

сној гужви насеља Санто-Доминго. Њихова мишићава тела покривена су слојем јасноцрвене боје, преко које су исцртане црне водоравне линије. Одело мушкарца састоји се из омотача око бедара или кратке сукње, такође украшене црвеним и црним пругама, и марама око врата.

Најзанимљивије и најнеобичније у спољашњости једног Цаксиле јесте његова фризура. Коса, потшишана тако да обрасује готово правилан круг, азана је нарочитом смесом, те изгледа да је човек покрио главу неким чудним шлемом боје цигле.

Ова оригинална „тоалета“ Цаксила има и своје практично значење. Боја којом премазују тела, добијена из плодова америчке тропске биљке ачоте, замењује им мрежу против комараца. А то је за Цаксила-Индијанце итекако важно, јер они живе у влажним тропским шумама препуним комараца. Тамо, у бујном, тешко проходном зеленом они налазе све што им је неопходно за живот, а у Санто-Доминго одлазе само да би продали плодове ачоте и каучук који су скупили у шумама. За добијени новац купују барут и понеку ствар за домаћинство.

Узана стаза, једва приметна у благом полумраку вечне зелене тропске шуме, води из Санто-Доминго у сеоце Цаксила-Индијанаца. На обали плитке и бистре реке Кунгумите лежи разбачано неколико колиба са зидовима од бамбусових стабала и трпчанам кротовима. У средишту села, на малом и добро утабаном тргу, налази се велика настрешница. Под њом су ствари којима се служи читаво насеље: глинене лонџи и бокали, неколико гвоздених котлова и велике дрвене ступе у којима се туца пиринач. Свака колиба има и посебан долазак — оставу у којој се чувају на-

мирнице: гроздови банана, корпе с поморанџама и слатким кромпиром, месо и риба.

Воће, поврће и пиринач Цаксила-Индијанци гаје на малим њивама отетим од тропских шума. Резерве меса стално се допуњавају. Сваког јутра, наоружани старинским пушкама још из времена шпанских освајача, мушкарци одлазе у шуму, а увече се враћају носећи убијеног дивљег вепра или тапира.

Деца природе, Индијанци су снагом своје маште населили тропске шуме, реке и планине злим и добрим духовима. Они верују да добра божанства нагоне дивљач пред њихове пушке и дају им добре жетве. Поплаве, болести и друге несре-

ће — то су, по њиховом веровању, казне злих духова.

Цаксила-Индијанци необично поштују успомену на претке. Недалеко од насеља, под високим дрвећем, налази се њихово гробље. Ту, после свечаних обреда праћених обилним гозбама, они сахрањују своје преминуле саплеменике. Над могилном подижу малу настрешницу покривену палмовим лишћем. За настрешницу се везује уже од лијане чији се други крај обавије око врата преми нулог. Све док се уже не прекине, душа умрлог живи међу њима — сматрају Цаксиле.

Живот Индијанаца тече полако и ујединачено. Једину промену претстављају ретки празници. Повод за њих је пунолетство младог ловца.

Уочи празника, читаво племе с нарочитом пажњом удешава своју „тоалету“. Мушкарци обављају своје компликоване фризури, стављају на главу беле марама, а на руке тешке сребрне наручице. Жене не украшавају косу; њихове дуге цр-

не власи спуштају им се до појаса. То што не украшавају косу, жене и девојке надокнађују тиме што веома брижљиво шабрају своја тела. Часовима и часовима седе младе Индијанке и једна другој повлаче по кожи дебље и тање црне линије.

Кад се спусти вече, селом одјекну тужни звуци мирамбе — домаћег „ксилофона“ — на коме свирају два млада ловца. Њихову свирку тихо прати оркестар флаутиста који седе на обореном стаблу балсиног дрвета. Мушкарци испијају чичу — ракију од кукурруза — а затим стају у круг. При светлости буктиња, они почињу своју традиционалну игру...

Цаксиле су старо индијанско племе. Говоре језиком који је постојао још пре процвата културе Инка. Цаксила-Индијанци дошли су у долину реке Кунгумите с планина, где су се скривали од завојевача — најпре Инка, а затим Шпанаца. Сатерано у густе, влажне тропске шуме, ово племе брзо изумири. Данас броји око 500 особа.

„НГОК, КРОМО, БАСА“

КРОМО И НГИЛ

На броду који плови за Индонезију налази се група европских уметника и новинара. Подељени у мање групе, путници, сваки на свој начин, прекраћују време, које на отвореном мору изгледа неупоредиво дуже но на копну. И док једни играју шаха а други читају, два млада новинара не дижу главу са удебених индонезанског језика. Они не желе да на овом занимљивом путовању буду потпуно зависни од преводиоца и због тога вредно уче језик људи у чијој ће се средини ускоро наћи. Кроз два дана брод ће стићи на Јаву, прво од острва које они треба да посете...

Можете и сами да замислите колико је било њихово разочарање кад им је капетан брода, дан уочи искрцавања, рекао да се на Јави неће моћи много користити својим тешко стеченим знањем. Јер, индонезански, или тачније речено малајски, службени и књижевни језик младе Индонезанске Републике, не разумеју сви становници Јаве.

— Па о на је требало да учимо јавански! — узвикнуо је један од новинара.

— Свакако. Само који од четири језика којима говоре Јаванци? — одговорио је капетан, уживајући у пометњи које је изазвао.

Јаванци имају четири језика, која одговарају посебним друштвеним класама или кастама. Прост народ говори језиком „нгок“, а школовани људи разговарају између себе језиком „кромом“. Али, само између себе. Јер, кад се било прост, било школован човек обраћа неком од покрајинских султана, онда он говори језиком „кромом нгил“, а султан му одговара на његовом језику, значи или на „нгок“ или на „кромом“. На дворовима султана — којих и данас има, иако су после образовања републике постали обични чиновници, лишени сваке феудалне власти — говори се посебним језиком, који називају „баса“.

Не треба мислити да су то само четири посебна дијалекта једног језика. То су четири потпуно различита језика, која између себе немају никакве сличности. На пример,

на језику „кромом“ реч „јесте“ гласи „даар“, а на језику султана она гласи „нгаден“. Ова четири јаванска језика постала су још у древна времена, а сачувала су се све до данас, мада је подела на касте ишче за с доласком мухамеданства.

Сличан случај је и на осталим индонезанским острвима. На тим многобројним и различитим језицима постоје многе старе књиге, тако да они нису само говорни језици појединих друштвених слојева. Међутим, млада литература ствара се на индонезанском, то јест малајском језику. Тај језик није тешко научити, јер је потпуно лишен граматике. Он нема ни рода, ни броја, ни падежа, а ни глаголских времена. На индонезанском језику „човек“ се каже „аранг“, а „људи“ — „аранг-аранг“, „дете“ је „анак“, а деца — „анак-анак“. Међутим, те речи се не пишу двапут, већ се знад облика за једину ставља мала бројка 2, као при означавању димензија на квадрат. Тако у штампи многи зна од дете изгледа „анак²“.

С глаголским временима ствар је такође једноставна. Садашње време изражава се помоћу речи „сад“, а прошло помоћу речи „иче“, које се додају глаголу. Родови се праве на следећи начин: ако се „учитељ“ и „гуру“, то ће онда учитељица бити „гуру-периб ан“, тј. учитељ-жена.

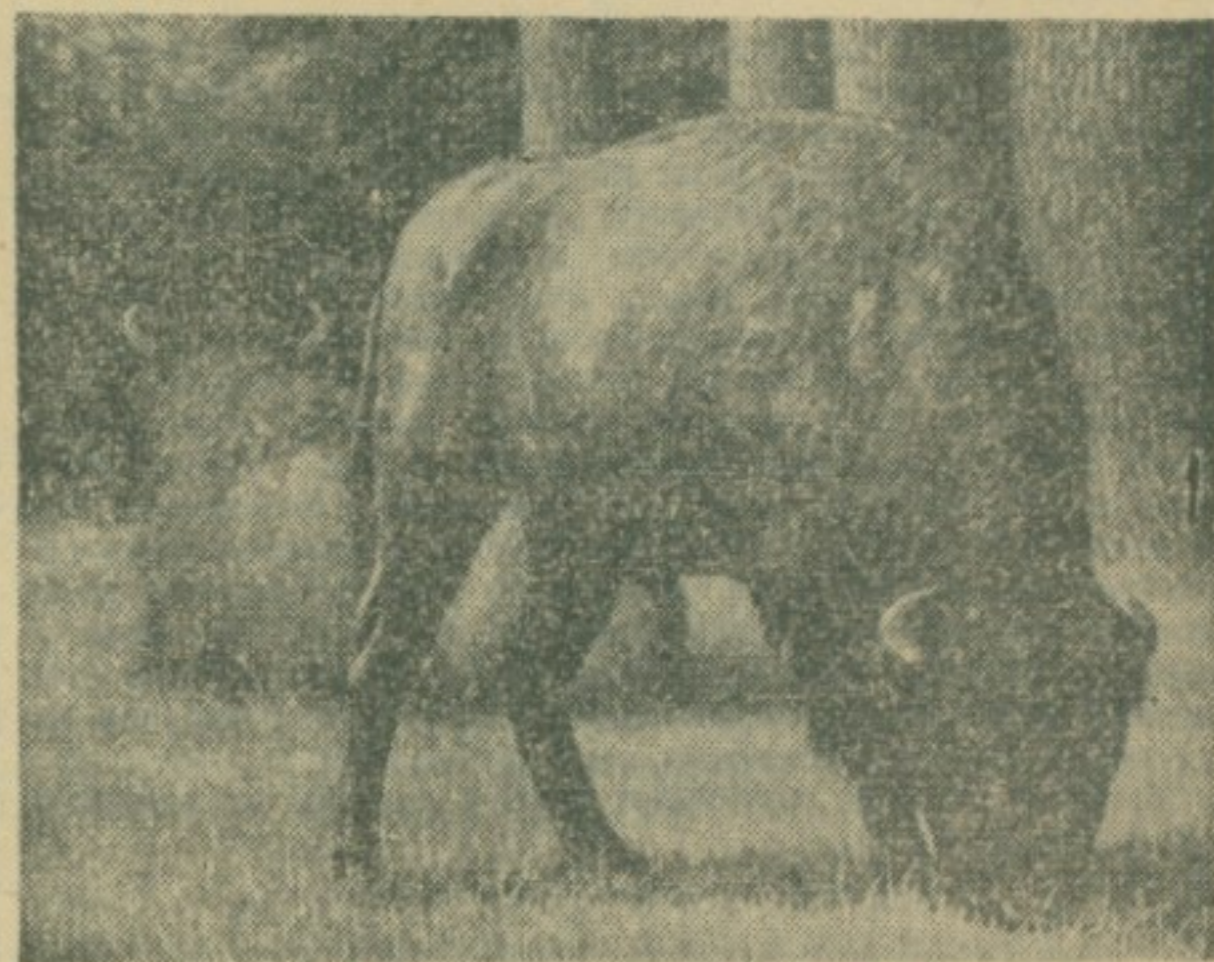
Мада, судећи по овим примерима, малајски језик изгледа једноставан, помоћу њега се ипак могу изразити најсложенији појмови, па се на њему чак издају и филозофска дела.

ФОСИЛИ

Има их још стотину...

Многе животињске врсте које су некад у великом броју насељавале простране области на земљи сведене су данас на мали број примерака. Њих с правом називају „фосилима сутрашњице“, јер можда није далеко дан кад неће више бити ниједног њиховог живог претставника.

Највећи од живих европских сисара, бизон, тежак је готово једну тону и веома је прождрљив. Плашљивији од свог америчког сабрата, има и ребе крзно, а живи у шумама, уместо у равницама. У време римског освајања Галије, би-

зона је било много у европским шумама. С развојем културе, њихов се број стално смањује. У Средњем веку хватан је у нарочитим замкама, а месо му је било јако цењено. У Немачкој, од 1550 до 1750 приређиване су јавне претставе у току којих су се бизони борили против вукова и медведа. Сада је преостало још само стотинак примерака европског бизона у зоолошким вртovima и резерватима, од којих се највећи налази у Пољској.

МАЛЕ ЗАНИМЛИВОСТИ

ЗА ГОДИНУ ДАНА ПОПУШЕНО 395 МИЛИЈАРДИ ЦИГАРЕТА

У току прошле године, у САД је попушено 395 милијарди цигарета, или 3,4 одсто више него у 1955 години. Према томе, огромни напори здравствених служби, лекара и разних друштава за производњу осекавајућих пића и бонбона, усмерени на алармирање пушача због опасности од рака, претрпели су неуспех.

ИЗЛОЖБА СТАРИНСКИХ КОСТИМА

У Паризу су на једној изложби приказани костими из осамнаестог и деветнаестог века. Одећа је приказана на луткама и у декору појединих епоха. Пошто је немогуће одједном изложити 6.000 хаљина, оне ће се излагати у серијама, свака три месеца друга. Тако ће за приказивање целокупне колекције бити потребно готово четири године.

ПЕРЈЕ ЗА ИСКРАНУ ЈАГЊАДИ

Стручњаци са универзитета у Минесоти, у САД, дошли су на једну чудну идеју. Они су под високим притиском кували перје и овим „једом“,

које је садржавало 85% протеина, хранили јагњад. Постигнути су одлични резултати, јер су перјем хранили јагњаци расли за 23% брже од оних којима је давана обична храна.

НАЈТОПЛИЈИ ПРЕДЕО НА ЗЕМЉИ

Мада се не налази на самом полутару, Либија је најтоплија земља на свету. У месту

Азију забележена је, 1922 године, температура од 58 Целзијевих степени у хладу, што је највиша температура која је икад забележена на земљи.

НА КВАДРАТНИ МЕТАР ТОНА И ПО ЧЕЛИКА

Мамајев Курган је узвишење које се налази код Стаљинграда. На сваки квадратни ме-

тар овога узвишења пала је у току последњег рата тона и по челика, што представља највећу количину која је на оволуку површину бачена на укупно досадашњем рату. Мамајев Курган је у исто време и најисточнија тачка до које су Немци продри у Другом светском рату. Удаљен је свега 200 метара од Волге. У току битке Немци су га освајали, а Руси преузимали више пута, али ових 200 метара Немци никад нису могли прећи.

ЧЕКИЈ КОЈИ ПРАВИ ЛЕД

Замрзавање воде може да се изазове и помоћу чекиња: ако се у један цилиндар наспе вода и затвори чепом који се слободно креће, потом ако се удари чекињем по клипу тако да он може да отскочи, вода ће се оног тренутка смрзнути.

РЕДАК РЕЧНИК

У Америци је изишао речник боја, у коме су дате дефиниције за 17.000 боја и њихових варијаната. Осим тога, у њему се налази 7.500 техничких назива за боје, од којих се 600 односе само на плаву. Упркос оволикој исцрпности, речник, изгледа, није потпун, јер питање нијанса остаје још отворено.

Око године 1845, Илирски покрет у Хрватској био је на свом врхунцу. Иако су бекче царске власти две године раније забрањиле илирско име и настојале да покрет угуше, он је добијао све више присталица. Бащи загребачких школа били су одушевљени илирци, носиоци националне мисли, која је у једно коло позивала све југословенске народе. Нарочито на културном пољу илирски покрет постигао је лепе резултате: створена је нова књижевност и основане разне културне и просветне установе. Ватрослав Личински, млади талентовани музичар, компоновао је прву хрватску и југословенску оперу и већ је било одређено да се она изводи последњег дана јула 1845. Маја месеца исте године, млади хрватски књижевник и политичар Иван Кукуљевић Сакцини одржао је у жупаниској скупштини у Загребу први говор на хрватском језику и тако прекинуо вековну традицију да се говори држе само на латинском.

Борба илираца и мађарона

Такозвана „хрватско-мађаронска странка“, уствари странка старих конзервативних племића и аристократије, бранила је феудални поредак, у коме је имала знатне привилегије. Та странка се ослањала и на сеоско племство, нарочито оно у Туропољу, у савској равници недалеко од Загреба. Та „племенита“ селачка општина, са својим кнезом на челу, уживала је племићке феудалне повластице које је сваком њеном житељу посебно даровао још угарски краљ Бела, кад се, бежећи испред најезде Монгола, привремено склонио у Хрватској. Високо племство придобило је за себе Туропољце, говорећи им да илирци хоће да укину њихове племићке привилегије, да ће их „посељачити“ и изједначити са обичним кметовима. Тако су Туропољци постали огорчени противници илираца, што се показало као судбоносно у такозваној „рестаурацији“ загребачке жу-

НА МАРКОВОМ ТРГУ

1845 ГОДИНЕ

паније, која је одржана последњих дана јула 1845 године.

Приликом те „рестаурације“ (обнове), требало је изабрати новог поджупана и нове чиновнике. Тај избор био је значајан, јер је загребачка жупанија предјачила испред свих осталих и одређивала смер хрватском политичком животу. За њу су се борили једнако жестоко и илирци и такозвани мађарони. Победити у загребачкој жупанији значило је, уствари, победити у Хрватској, осигурати за себе најчвршће упориште.

Несумњиво да су илирци имали више присталица него мађарони, али већина илирских присталица није имала право гласа. При жупанијским рестаурацијама право гласа имали су само племићи и „хonorabilни“, угледни чиновници с разним академским титулама. Огромна већина народа била је без права гласа и тако није могла утицати не само на исход оваквих избора, него ни на политичке догађаје у земљи. Илирци су рачунали на млађе племство, ситне племиће, који су се одушевили националним идејама и све више прожимали напредним мислима свога времена. У илирском покрету ситне племиће, који су се одушевили националним идејама и све више прожимали напредним мислима свога времена. У илирском покрету ситне племиће, који су се одушевили националним идејама и све више прожимали напредним мислима свога времена.

Последњи дани јула 1845 у Загребу и у целој Хрватској очекивани су са узбуђењем. Знала се да борба неће бити лака. Илирци су имали против себе и тадашњег бана, коме је било наређено да поштопото омогући победу мађарона. Царски двор у Бечу хтео је да уништи илирски покрет, који му је постајао све сујевијиви, нарочито због своје широке југословенске и општословенске идеологије. Бан Халер, туђинац, због тога је и дошао у Хрватску. Он је био један од најокрутнијих банава које је царски Беч тамо поставио.

био један од најокрутнијих банава које је царски Беч тамо поставио.

Интриге мађарона

Бан је одредио да се жупанијски избори одрже 29 јула 1845, у његовој палати на Марковом тргу у Загребу. Одредио је своју палату за место избора да би могао лакше да контролише њихов ток и да је што боље „обезбеди“ од евентуалних напада илираца. Мађарони су протурали гласове да ће илирци, ако изгубе или ако само примете да губе на изборима, дигли буну, поклати све своје противнике и запалити Загреб. Бану Халеру такви гласови били су добро дошли. Он их је и сам намерно подржавао, па је због тога своју палату и Марков трг обезбедио једним пуком војника који је довео у Загреб. Цела банска палата, сви ходници, подруми и све одаје били су пуни војника, а исто тако и све покрајне улице које су водиле на Марков трг.

Избори су почели рано ујутру. Кандидат народне странке испрва је водио. Он је већ имао неколико стотина гласова више од мађаронског. Изгледало је готово сигурно да ће он победити. То је узбудило мађароне и они, у договору с баном, доведу пред вече у Загреб неколико стотина туропољских селачко-племића, за које је било спорно да ли уопште имају право гласа на жупанијским изборима. Туропољци су доведени на изборно место и сви су гласали за мађаронског кандидата. Кандидат народне странке био је побеђен, а мађарони су одушевљено клицали бану Халеру, који им је омогућио победу, и сви заједно отишли су да је прославе.

Када су присталице народне странке хтеле да напусте банску палату, виделе су да су сва побочна врата, кроз која су изишли мађарони, чврсто замаядањена, а отворена само једна која воде на војском опкољени Марков трг. Војници, с ножевима на пушкама, само су чекали команду својих официра. Бан Халер с највишом аристократијом посматрао је сав тај приказ и првог спрата своје палате, скривен иза једне густе завесе, и чекао да види оно што ће се догодити. Избори су се завршили у седам сати увече. Кад су Илирци напустили изборно место, био је већ сумрак. Испред банове палате скупило се много загребачких грађана, нарочито омладине. И они су се нашли опкољени на Марковом тргу и сада је свима једини слободан излаз остао кроз Каменита врата. Иако су изгубили на изборима, присталице народне странке хтеле су да у поворици и с песмом напусте Марков трг. Постројила се поворка од неколико стотина грађана, а кад се на прозору банске палате појавио бан Халер запретише му песнице озлојеђених грађана.

Одједном, пуче пушка...

Кад је поворка стигла у близину Каменитих врата, одједном из једне куће пуче пушка и тешко рани једног младића. Огорчени грађани наваљ на кућу, али капија је била чврсто затворена. Сумрак се већ претварао у ноћ. На првом спрату банске пала-

те прозори су били осветљени. Видело се како бан рукама даје знаке официрима. Ствари су се развијале онако како је он желео. А тада војници затворе и онај једини пролаз излаз с Марковог трга, Каменита врата. Присталице народне странке биле су одашуд опкољене и нашле су се у замци коју им је припремио бан Халер. Узалуд је градски капетан молио официре да пусте народ да се разиђе својим кућама. Официр, странац одговорио је градском капетану: „Биће још и боље!“

Одједном, почела је пушњава с више страна. Пале су прве жртве. Настала је ужасна паника. Голоруки народ није

имао где да се склони. Одашуд је био мета безбројним мецима који су фијукали преко Марковог трга. Песник Мирко Боговић прискочио је у помоћ једном свом другу који је пао рањен на четири места. Стиснутом песницом он је запретио заповеднику убилачког батаљона: „Ви сте убице и бандити, а не војници, кад убијате невинне људе“. Али, тада је и он пао. Сабља га је засекала дубоко у врат, а једно таче погодило га је у ногу. Ускоро је дрвени Марков трг био покривен мртвима и рањенима. Био је рањен и књижевник Иван Кукуљевић, поред осталих

тридесетак грађана, а шеснаест их је погинуло.

Бан Халер посматрао је овај поручени покољ с прозора своје палате. Чуо се његов разбеснели глас: „Само побијте ова црста“. Викао је на немачком језику војницима и официрима туђинцима које је довео у Загреб и који су сасвим тачно извршили оно што им је он наредио.

Тек касно у ноћ било је допуштено да се мртви и рањени однесу кућама, и то само женама, које су по том разбојишту тражиле своје синове и браћу, напајале их водом и превијале им ране. Марков трг је и даље био опкољен војском. Бан је позвао још један пук, из страха за своју личну безбедност. Загреб је врло од гнева. Грађани су се скупљали да јуришају на банску палату и зграду у којој су се окупљали мађарони, али сви су они на време утекли, а остали су само војници туђинци који су чували бана и чекали да им стигне помоћ.

Бан је одмах прогласио у Загребу опсадно стање, али и поред тога грађани су објавили бојкот према официрима и отказали им станове. Ниједан официр није могао да добије у Загребу ни чашу воде, ни парче хлеба. То је уједно био и први бојкот који су спровели Загрепчани. Цео град увио се у црно; три дана и три ноћи звонили су сва звона у знак опште жалости. А кад је кренула погребна прања, у њој је учествовао цео Загреб. На сваком од 16 мртвачких сандука било је исписано на латинском језику: „Hodo mihi, cras tibi“ (данас мени, сутра теби). Погинули су сахрањени у заједничку гробницу.

Овај догађај познат је у хрватској историји, по месеци кад се збио (српач—јул), под именом Српачке жртве.

СУТРАШЊИЦЕ

Некад поносни „цар животиња“

Пре тридесет векова, у време асирског и персијског царства, асирски лав крстарио је слободно пределима Грчке и Мале Азије, Арабије и Индије. Његов лик, с додатком крила, претстављан је на зидовима Даријевих и Ксерксових градова. Мањи од афричког, асирски лав има богатије крзно, али ређу гриву. Најрадије лови шакале и антилопе. Данас вероватно нема више од стотину примерака ове врсте. Некад

поносни „цар животиња“ завукао се сада у тамне шуме области Гир, у северозападној Индији, где тавори последње дане. Мада је индиска влада предузела нарочите заштитне мере, њему је у последње време и овде угрожен опстанак брзим повећањем броја леопарда, с којима се он не може такмичити у тражењу хране. Да не би скапали од глади, власти већ проучавају могућност да ове последње примерке лавова пребаце у централну Индију.

МАЛЕ ЗАНИМИВОСТИ

БИКОВИ ПОД УДАРОМ ЗАКОНА

У канадској провинцији Онтарију уведен је нов начин за што успешније одгајивање бикова. По најновијим прописима, убија се сваки бик који свакодневно не добије у тежини бар један килограм у току свих 168 дана исхране.

РЕКОРД У ДУГОМ ПЛИВАЊУ

Џон Сигмонд, из Сент Луиса, поставио је рекорд у дужини пливања. Он је пливао низ реку Мисисипи непрекидно 89 часова и 42 минута, прешавши 467 километара. Досадашњи рекордер, Аргентинац Педро Кандиоти, пливао је низ реку Парану непрекидно 84 часа и прешао за то време 450 километара. Овај подвиг он је извео још 1935 године.

ПРЕЧИШЋАВАЊЕ РАДИОАКТИВНЕ ВОДЕ

У Америци се употребљава један нарочити покретни механизам за пречишћавање радиоактивне воде, која се може слободно пити већ после пола сата. Помоћу њега, пијаћа вода може се лако добити и из блатњавих река и потока. Машина је у стању да за један сат пречишти око 11.000 литара воде. Прошле

године, кад је услед поплаве Британске водовод у Стродзбургу, у Пенсилванији, о-ваквим машинама је за потребе становништва пречишћено око четири милиона литара воде.

ЗА 60 ГОДИНА ОКО 400.000

Према статистици директора Британске ботаничке баште Елварда Салисберија, 1945 године ботаничари су познавали укупно 791.000 разних врста

тра да је открила остатке најстарије цивилизације човечанства, Солецки је пронашао у једној пелини на северу Ирака, у Шанидару, скелет детета стар 70.000 година, данас познат под именом „шанидарско дете“. Ископавања се настављају, ради проучавања животињског и биљног света Ирака између 50.000 и 150.000 година пре наше ере. У научном свету очекује се са интересовањем исход ових ископавања, јер би она могла дати једну од оних карика које још недостају у историји људске цивилизације.

ДИЈАГНОЗА ПОМОЋУ МАГНЕТСКЕ ПИЛУЛЕ

Да би се утврдило да ли болесник има црп у желуцу или неко друго обољење, два лекара са универзитета у Калифорнији служе се једном магнетском капсулом, не већом од обичне пилуле. То је, уствари, мали магнет, обложен пластичном материјом да би се заштитио од стомачних киселина. Кретање магнета, које зависи од активности желуца, може се утврдити магнетометром. Сматра се да се овим начином много боље може поставити дијагноза него рентгенским прегледом, који је, услед штетног дејства рентгенских зракова, морао бити вршен брзо.

ШАНИДАРСКО ДЕТЕ

Једна научна мисија из Вашингтона, коју предводи антрополог Ралф Солецки, сма-

Необичан начин добијања соли

Тжно мало привремено насеље дубоко у унутрашњости Нове Гвинеје недалеко је познато по производњи соли. Со се добија из сланог извора који избија из оближње планине, а како су урођеници Нове Гвинеје увек жељни соли, то стално постоји велика потражња за њом и стотине људи баве се овим послом.

Све би то било сасвим обично и свакидашње да се со овде добија на исти начин као свуда у свету. Међутим, овде се испаравањем воде не може добити со. Вода је сумпоровита и њеним испаравањем добија се талог који уопште не личи на со. Да би со ипак добила, морали су урођеници да овладају сложеним хемиским процесом. Како и када су они то научили, остаје тајна, која је утолико већа што су урођеници тог дела Нове Гвинеје још на ступњу људског каменог доба. Они не знају за метални алат и оружје, па чак ни за грнчарију.

Урођеници су на неки начин утврдили да треба скупити три разне врсте трава и потопити их у воду сланог извора. У околини својих села скупљају они те траве и суше их, да би их затим у товарима однели до привременог насеља око извора. Тамо мотапају траву у слану воду, у удубљењима која су избушили у ме-

ком камену. Трава остаје у води док не почне да се распади и тада цело насеље има мирис гомиле стајског ђубрета. Удубљења у камену заштићена су од кише настрешиницама, а друге настрешинице штите траву док се суши после потапања.

Кад се трава осуши, сагорева се на ватри и пепео се пажљиво скупља. Тиме је завршен део процеса који се обавља у привременом насељу. Остатак тече у селима, у која се пепео преноси у асурма од лишаја. Тамо се он пота-

па у обичну воду, а затим се вода испарава. То није ни најмање лак посао кад се има у виду да ови произвођачи соли

немају никаквих судова. Као посуда служи им лист банане на коме је направљена мивца од иловаче. Лист се полаже на камену плочу, која се одоздо загрева. Вода с раствореним пепелом стално се додаје, док наталожена со не достигне висину мивце од иловаче. Тиме је процес завршен. Добијена количина соли служи у исто време и као основна мера у размери. Лист банане пун соли мења се за прасе, а пет листова за велику свињу. Један човек могао би да произведе годишње 25 листова банане пуних соли, али, како се урођеници баве и одгајивањем свиња и примитивном земљорадњом, производња соли знатно је мања.

Око поделе воде на сланом извору долази између становника појединих села до жучних препирки. Али, никад до борби. Они ипак налазе начина да изврше поделу, а рад на добијању соли сувише је тежак да би код неког племена изазвао жељу за искључивим поседовањем извора.

Цео процес, од траве до соли, траје око два месеца, а воде има довољно да запосли свакога. Чак и странац може да дође у привремено насеље и да се уортачи с неким од домородаца ради производње соли. За искоришћавање камених удубљења и настрешинице он мора да да свом ортаклу одређен број љуштурских пужева или једну камену секиру. Власник удубљења и настрешинице може да прекине ортаклук кад год хоће.

Со се производи искључиво за трговину, пошто домороци соли своја јела сланом водом, тако да им со није потребна. За со се могу добити најразноврснији предмети: перје рајске птице и какадуа, које је нарочито тражено за свечане игре урођеника, кљунови птица, од којих се праве огрлице, затим свиње, љуштуре пужева и шкољки, итд. Со произведена на овај начин продире далеко у дубину Нове Гвинеје, у крајеве о којима бели човек мало зна и где со коју он производи не конкурише произвођачима соли из джунгле.

НАДАЛЕКО ЧУВЕНА МОРСКА МАХОВИНА

Обасјан сунцем, трг у Колумбу бруји као узнемирена кошница. Трговци вичу на сав глас, хвалећи своју робу: златне нојуте банане, огромне кокосове орахе, тамноцрвене плодове дрвета мангостана.

На трг стиже висок Сингалезац. Он скида с рамена бамбусову обраницу на којој се љуљају два огромна завежљаја белих, сувих гранчица које потсећају на парчад избележеног конопца. То је, на Целону, најдалеко позната, морска маховина.

Сингалезац не хвали своју робу, а ипак се око њега одмах окупују купци. Морска маховина је јестина, а потражња за њом велика.

„Грациларнија“, како се у бо таници назива морска маховина, спада у оне водене биљке које се могу јести, а расте крај обале Целона, Јужне Индије, Бурме и Јапана. Скупљање морске маховине баве се становници обалских села.

Они секу биљку на парчад, да се суши, затим је неколико пута испирају у слаткој води, поново суше и пресују. Морска маховина припрема се на тај начин што се најпре дуго кува, а затим се остави да се охлади и стегне. Тако се добија безбојна пихтијаста маса која садржи извесну количину јода и има леко-

витих особина. Да би се отстранило укус јода, маховину се, приликом кувања, додаје млеко или вино. Та маса, позната под именом агар-агар, употребљава се и у микробиологији, као хранљива средина за узгајање култура бактерија.

Свеже стабљике морске маховине претстављају извршну сточну храну.

КРАВЕ НЕ ВОЛЕ МУЗИКУ

На многим великим сточним фармама широм света могу се у шталама где се музу краве наћи радио-апарати или грамофони. Јер, већ пре више деценија уврежило се мишљење да краве воле музику и да пријатна музика повећава лучење млека. Против овог већ ома распрострањеног мишљења устао је недавно доктор Верх Смит, професор за мле-

карство на универзитету у Висконсину. „Музика може само да узнемири краве и да код њих изазове неку врсту нервног потреса, — тврди он. — А свако узнемиравање, па и узнемиравање музиком, значи мање млека. Кад се кржава узнемири, она почиње да лучи неку врсту „хормона страха“, који спречава нормално притицање крви у мишиће вимена, што отежава мужу“.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ...

СВЕ ПРОЛАЗИ ...

Доктор Патрик Форбе (1776-1847), професор универзитета у Абердину, у Шкотској, био је толико ожалошћен смрћу своје жене, која је преминула 1811

године, да је одлучио да никад више не изиђе из куће. Доктор Форбе пуних десет година није крочио преко прага свог дома. Први пут је изишао из куће да би се — поново ожечио.

РИБЕ ПОПЛОЧАЛЕ УЛИЦЕ

За време владавине енглеског краља Едварда III за сваког уловљеног доса морала се платити такса од пола цента. Новац добијен као порез на ове рибе био је употребљен за поплавање улица.

ДЕТЕ РОЂЕНО У БУНАРУ

Двадесет и другог октобра 1955 године, Антонија Гордон, из америчког града Гонфа, пошла је на бунар да извади кофу воде. Кад се нагнула над бунар, изгубила је свест и пала у воду. Међутим, она се оствестила после неколико тре нутака. Пуних 45 минута плувала је, одупирући се ногама и рукама о зидове бунара. Најзад, њено запомагање чули су укућани и њен муж спустио се низ конопца. Кад је вазвао конопца око ње, жена се поново оневестила. Повратила се тек у болници. Поред ње налазила се и њена беба, коју је родила у бунару. Новорођенче је било под водом пуних 45 минута, али се није удавило, јер још није дисало.

ПЕТНАЕСТ ГОДИНА БЕЗ ВОДЕ

Доктор Педро Хернандес Састри из Сиудадене, на шпанском острву Менорки, за последњих петнаест година није попио ни гутљај воде.

ПРЕ НО ШТО ЈЕ ПРОХОДАЛА...

Карол Ен Кели, кћи једног учитеља из Бруклина, у Америци, умела је да плива још пре но што је научила да хода. Са две године ова мала спортисткиња већ је умела да јури на ролшуама.

БЕЛО ЗА ЖАЛОСТ

Венди или Сорби, словенска народносна група која живи на северу Немачке,

Једини су Европљани који у знак жалости носе белу одећу.

СРЕЋНО СПАСЕЊЕ

Немац Конрад Мерке био је, 1810 године, осуђен као војни бегунац на смрт стрељањем, али је помилован, јер је свих шест пушака из којих је требало да се на њега пуца истовремено зајатило.

Волт Дизни
ДУШКО ДУГОУШКО
И ДРУГИ ДОБРИ И РЕЉАВИ СТАНОВНИЦИ ЊЕГОВЕ ВАРОШИЦЕ И ОКОЛИНЕ

БОЛЕО БИХ ДА ВИДИМ ОНОГА КО РЕ МОЖЕ ДА ПРОВАЛИ У МОЗУ ПУШНИЦУ!

ДА... КО ПРОВАЛИ БИХЕ ДОБРОДОШАО! И НЕКА УЗМЕ СВЕ ШТО НАЂЕ!

ЈЕСИ ЛИ ЧУОС БИЈЕМО ДОБРОДОШЛИ!
Онда да омести проваљимо... док се не предомисли!

И МОЖЕМО ДА УЗМЕМО СВЕ ШТО ЖЕЛИМО!
Брзо! Не оклевајмо!

НАБАВИО САМ КЛУЧЕ ЗА СВЕ... ОД КУТИЦА ЗА САРДИНЕ ДО СЕФОВА У БАНЦИ!

САД ЈЕ ВАЖНО ДА ОТВОРИ КАТАНЦЕ НА ПУШНИЦИ!

ПОМИСЛИ САМО НА ШУНКЕ!

ЈА КУ ПРВИ!
НЕ! ЈА!

ПОГЛЕДАЈ! КОЛИКО ШУНКЕ!
Мрзак! Мрзак!

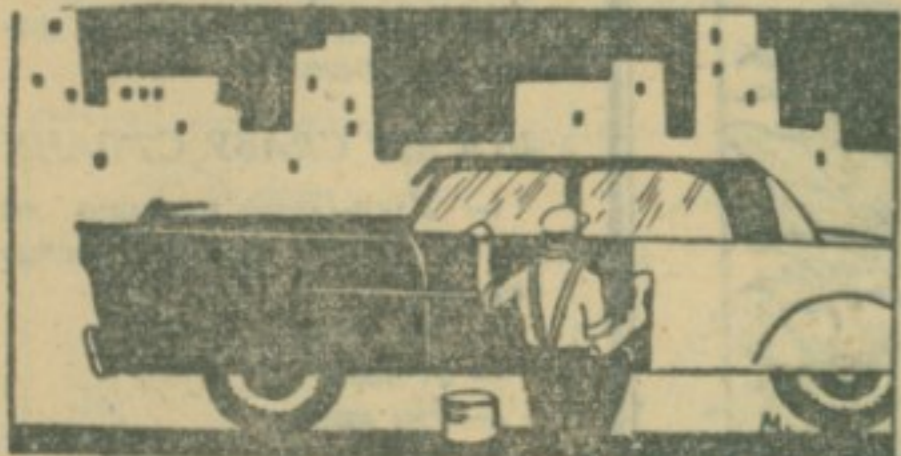
ЗНАМ ДА СТЕ У РУПИ.
УРУПИ СМО!
УПОМОК! ИЗБАВИ НАС!

...И ТУ КЕТЕ ОСТАТИ СВЕ ДОК НЕ БУДЕТЕ ИЗЛЕЧЕНИ ОД НАВИКЕ ДА ЗАБАДАТЕ СВОЈ НОС У МОЗУ ПУШНИЦУ!
Ох! Уф! Јао!

АУТОМОБИЛЕ БОЈИТЕ ЖУТО!

Зато што се на друмовима САД све више појављује број несрећних случајева, стручњаци за аутомобилски саобраћај стално се налазе пред новим проблемима. Прво су испитивали који је најповољнији облик аутомобила, затим су израчунавали његову висину, па ширину, а сада проучавају која је најидеалнија боја. Откако су амерички возачи почели да купују кола неупадљивих боја, кришћула несрећа налази се у непрестваном порасту. Према статистичким подацима,

највише судара доживљају сопственици тамно обојених кола. Насупрот њима, мање се сударају бела и црвена, а најмање жута кола.

Занимљиво је да америчка статистика показује да од пешака двапут више страдају мушкарци. Стручњаци су мишљења да није у питању само опрезност жена, већ и околност што су мушкарци углавном у тамним, а жене у шареним оделима.

Када су стручњаци за саобраћај изнели ово своје мишљење, један карикатуриста је приказао „одела будућности“ за мушкарце: све их је објучао у црвена и у папагајски жута одела.

ЕНГЛЕЗИМА ШКОДИ ЧАЈ

Познато је да нема тога Енглеза који преко целог дана не пије чај: при ручици, у 11 сати пре подне, за ручком, у пет по подне, за вечером и пре спавања. За Енглеза је чај потреба, навика и традиција. Али — и то је оно што не ваља — већина га пије док је врело.

Два енглеска научника, лекари Феличита и Џон Едвардс, усудили су се да диришу у овај енглески обичај, тиме што су почели да испитују какво физиолошко дејство има „кап оф ти“ (шоља чаја) на желудац Енглеза. Недавно је један медицински часопис у Лондону донео прве резултате њихових истраживања. Да би видели како делује врела течност (или храна) на видове желуца, подвергли су опитима 195 особа

које су патиле од болести органа за варење. У жељи да сазнају колико топли храну сваки од њих узима, дојавили су сеима врело чај. Једни су га пили чим шољу приме, а други су чекали да се чај мање или више охлади. Сваки опит је савесно бележен и упоређиван с врстом и тежином обољења.

Упоредијући топлоту чаја с оштећењем органа за варење, лекари су дошли до закључка да колико је топлја течност (или храна), толико су оштећења желуца јача, и обрнуто. Пошто већина Енглеза пије врело чај, поставља се питање да ли ће сада хтећи да га расхлађују, или ће и даље обележити као досад.

КАЛЕМЉЕЊЕ КОСТИЈУ

Добро је познато да на жив човечји или животињски организам није могући накалемити неко друго тело, већ само део организма исте особе или исте животиње. Међутим, два лекара из Мерленда успешно су привела крају опште калемљења делова краљих костију на кости пса, што представља прави револуцију у овој области медицине. Наиме, ако се споје кости разних бића тада ће „кост-домаћин“ да се брани од масног ткива, белачевина и других органских материја „кост-придошлице“. Да би спречили ову одбрану, услед које кости не могу да срастају, лекари из Мерленда су „кост-придошлицу“ претходно очистили од органских састојака. То су постигли њеним потапањем у етил-дијазин, а потом у чист алкохол. Пре но што је калемљење извршено, лекари су и пеллер убризгали један радиоактивни елемент и касније, помоћу Гајгеровог бројача, установили да је опит потпуно успео.

ЕЛЕКТРОНСКА БАТЕРИЈА И РАСТЕЊЕ КОСТИЈУ

Догађа се да се дете роди с једном новом краћом, при чему лекари до сада нису били у стању да шта учине за отклањање таквог телесног недостатка. Недавно покушаји изгледа да су дали прилично охрабрујуће резултате. Наиме, тврди се да је један амерички лекар за деце болести почео да примењује систем лечења који убрзава растење краће ноге, помоћу кола струје које се уводи у кост. Стрјуја је сасвим слаба, јер батерија која је производи има волтажу од 3/100 волти. Сићушна батерија ставља се у колено. Кажу да је нога једног малишња, лечена на овај начин, за десет месеци порасла два сантиметра више од друге ноге. До данас је на овакав начин лечено осамнаесторо деце.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ГАЈГЕРОВ АПАРАТ ЗА ИСПИТИВАЊЕ СРЦА

Употребом Гајгеровог апарата, могуће је испитати рад срца са 90% тачности, и то за свега неколико минута. Овај начин испробало је неколико америчких лекара, убригавајући у крвоток пацијента крвну плазму с радиоактивним јодином. После тога, Гајгеров апарат бележи кад радиоактивни јодин уђе у срце, колико времена тамо стоји и кад из срца изиђе. Из тих података лекар може да утврди какав је рад срца.

ПРЕТСТРАЖЕ ОД ТОРНАДА

Амерички национални биро за стандарде и Лабораторија за поморска истраживања у савршили су једну врсту плутача које стално и аутоматски шаљу извештаје о времену. Известан број ових плутача постављен је дуж југоисточних обала САД, јер с те стране долази торнада. На тај начин, метеоролошке станице у Мексиканском Заливу, захваљујући извештајима с ових плутача, дознају чим почне да се формира неки торнадо или уопште невреме.

ТАЈНА КВАРНИХ ЗУБА ЈОШ НИЈЕ РАСВЕЉЕНА

Каква болест проузрокује кварење зуба? — то је питање на које још нико до данас није одговорио. Дуго се мислило да је ова болест микробског порекла. Неки, опет, сматрају да је у питању наследна болест, а у прилог ове своје тврдње наводе да неке људске расе више болују од кварних зуба него друге. Најновије схватање види у кварењу зуба последицу неког нервног обољења.

Може се поуздано тврдити, сматра истакнути француски лекар Жан Боасе, да је кварење зуба болест цивилизације. То доказују статистички радови Раула Хартвега, антрополога Париског музеја, о људским фосилима из разних временских периода. Људи старијег каменог доба уопште нису имали кварне зубе, што дока-

зују фосили из тога времена. Кварни зуби се први пут појављују у мезолитско доба. У неолиту, око 5.000 година пре наше ере, кварни зуби постају све чешћа појава. На фосилима из тога доба нађеним у Француској кварно је 3,81 одсто зуба. На лобањама старих Гала из преримског периода било је 6,34 одсто кварних зуба, а после римског заузимања Галије проценат кварних зуба је нагло скочио на 11,35. Код данашњег човека кварно је просечно 33 одсто зуба, а само сваки десети човек има потпуно здраве зубе.

НОВ НАЧИН БАЦАЊА КОПЉА

Неки Феликс Брауски, из области Баскије, у Шпанији, пронашао је нову технику бацања копља. Он копље не баца из залета, већ слично диску, после неколико окрета. При почињању окретања, ба-

чач држи копље у тежишту, а затим га пушта да клизи под утицајем центрифугалне силе. На овај начин Брауски успева да баца копље 80 метара. Нов метод испробао је и олимписки победник Норвежанин Данијелсон, бацавши копље 93,70 метра, што је знатно више од светског рекорда.

Брауски је дошао на ову идеју гледајући такмичења у баскиским селима, где се на сличан начин баца гвоздена полула. Како међународна правила прописују само дужину и тежину копља, а не и технику бацања, Брауски очекује да ће његов метод стећи мно- го присталица.

СУНЦЕ ЈЕ МЛАЂЕ ОД МЛЕЧНОГ ПУТА

На основу посматрања односа два уранова изотопа — наиме, урана 235, који је релативно ређе, и урана 238 — научници су открили да је сунчани систем знатно млађи од Млечног пута. По њиховом мишљењу, Млечни пут је стар око седам и по милиона година, док сунчани систем нема више од пет милиона година. Док су раније, кад је постојао само Млечни пут, оба изотопа била приближно у односу 1:1, сада је тај однос 1:40.

ДОБРОВОЉЦИ У БОРБИ ПРОТИВ РАКА

Опити са Е-39, новим леком против рака који је пронашао немачки професор Догмарк, ушли су у критичну фазу. У њему следе њих шест месеци, нови лек ће се испитивати на 30 болесника који су се у ту сврху добровољно пријавили.

Лек је новим леком први је применио професор Волф, у болници Белфин. Код већине од 72 тешка болесника који су лечени њиме примећено је знатно побољшање. Код оболелих пацова тумори великих крвних судова, одговара туморима од неколико килограма код човека, потпуно су се ресорбовали. Излечене ћелије посматране под микроскопом не показују никакве знаке развоја. И најосетљивији органи могу се, по речима професора Догмарка, поврћни лечењу помоћу Е-39.

Лек је усавршен после 30 година лабораториског рада и две године клиничког испитивања. Е-39 представља дериват групе етиленмина и добија се из кинона, који се често употребљава у индустрији боја.

... Јапанске слике на хартији или смети које, као школске географске ма-

пе, имају при врху и на дну по комад дрвета називају се „какемоно“. То је јапанска реч и буквално значи „обешена ствар“.

... наркозу хлороформом открио је, 1847 године, енглески лекар и професор универзитета у Единбургу Џејмс Лунг Симпсон.

... Бетовен је по пореклу био Холандијанин. Његов дед дошао је из Антверпена у Бон, где је служио као капелмајстор.

... у Белгији свака крава старија од три месеца мора по закону имати у уву

минишушу на којој се налази утиснут њен регистарски број.

... Церкишко Језеро у Словенији, које захвата 28 квадратних километара, око три месеца у години уопште нема воде. Многи песници о певали су ово језеро, а међу њима и Торквато Тасо, који га је славно као место где се у току једне године на „истој“ језерској површини може рибарити, ловити дивљака и — жети“.

... прва редовна ваздухопловна линија отворена је 15 маја 1918, и то између Њујорка и Вашингтона.

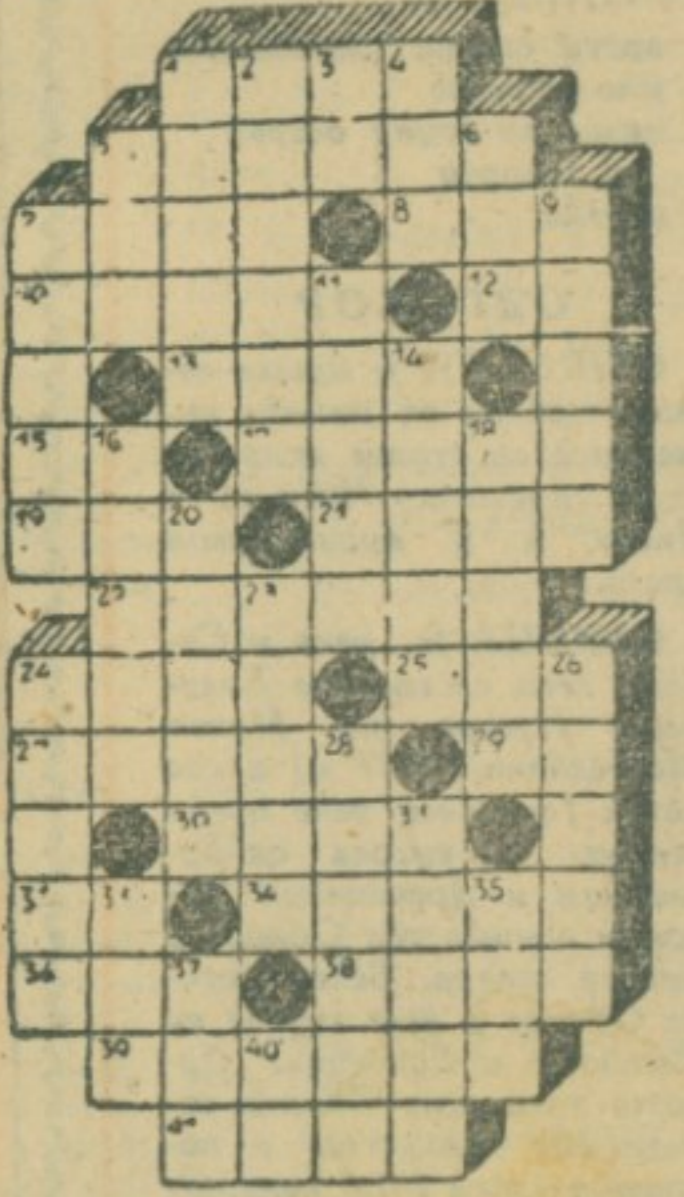
... у Венецији се за хитну помоћ, уместо аутомобила, употребљавају брзе моторне гондоле, које нарочитом сиреном упозоравају о сталне чамце да им се склоне с пута.

... у граду Санта Клаус, у америчкој савезној држави Индијани, налази се споменик подигнут Делу-Мразу. Споменик је направљен од гранита и тежак је двадесет тона.

... само у Кини гаји се 620 врста чаја.

Водаранно: 1) мисао или идеја о којој се расправа; 2) снага; 3) старо германско племе; 4) женски глас; 5) врста менице; 6) јединица електричног отпора; 7) врста осигурача на вретима; 8) географски појам; 9) јужно воће; 10) врста ткивине; 11) један четинар; 12) мање утврђено насеље, варошица; 13) птица певачица; 14) женско име; 15) хунски војсковођа из средине петог века; 16) скраћеница једне академске титуле; 17) женско име; 18) врста першуна; 19) претставка о некој ствари; 20) обавеза дужника према поверљивој; 21) део тела; 22) дуж одређеног крајњим тачкама лука; 23) скуп делова из којих се састоји тешка машина.

Усправно: 1) занатлија; 2) врста ткива; 3) лична заменица; 4) света (гурци); 5) област у Западној Европи; 6) телефонски позив; 7) почетак трке; 8) тама; 9) један континент; 10) проста једноћелична животиња; 11) листић целуља (сил); 12) немачки песник (1787—1862); 13) место у Истри; 14) прањак од осушеног корена оркхидеје; 15) страна света; 16) мирис; 17) грчки бог лепоте (мит); 18) држава у САД; 19) турска титула; 20) израз у тешеву; 21) показна заменица.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водаранно: 1) „Кери“; 2) Петитје; 3) седам; 4) ми; 5) атар; 6) кит; 7) сир; 8) ласо; 9) Ил; 10) Каран; 11) Агадир; 12) оток; 13) трагач; 14) Дрина; 15) ак; 16) Рила; 17) Або; 18) ета; 19) Птуји; 20) но; 21) Арле; 22) „Новина“; 23) Нама.

Усправно: 1) кеда; 2) стар; 3) Рим; 4) И(сак) Њ(ут); 5) Цетина; 6) емисар; 7) Саси; 8) Итом; 9) карика; 10) Ладога; 11) катапа; 12) гомила; 13) Тритон; 14) Чабула; 15) дрвен; 16) које; 17) Атлас; 18) прим; 19) Ава; 20) ом.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ПОДЕЛИТЕ НА СЕДАМ ДЕЛОВА

Седморо браће добије у наслеђе њишу која има облик представљен на нашем цртежу. А да се приликом делова не би поседавали, изабрали су вас за судију. Реците сад како ћете ову њишу поделити на седам потпуно једнаких делова!

Три лака задатка

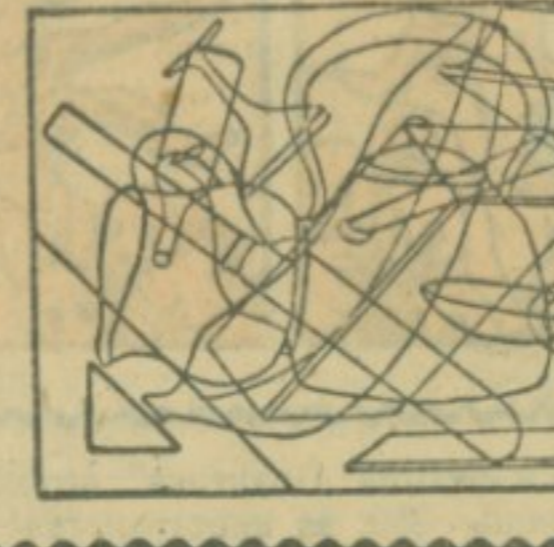
- 1) Јова Јовић је провео шестину живота у школовању, а дванаестину у младости. Кад је протекла седма његовог живота, добио је синца, који је умро кад је дочекао половину очевних година, док је Јова поживео још четири године. Колико је живео Јова Јовић?
- 2) Имам њилми дугачак 22 стопе. Моји кораци, било да идем напред или настрг, износе увек по две стопе, а ја сваког секунда напредим по један корак. Ако правим по три корака напред и два настрг док прелазим преко њилми, колико ће ми времена требати да стигнем до његовог краја?
- 3) Пет браћиних парова обично се састају у једној хотелу. Један од мушкарца предложи да вечерају за округлим столом, с тим да жене никако не мењају

ЗАЛУТАЛИ ПУТНИЦИ

Девет људи залутало је у непроходној шуми. Имали су хране за пет дана. Идућег дана они сретну неколико исто тако залуталих путника, који уопште нису имали хране. Они тада сау храну међу собом поделе, тако да је сада свакоме било довољно хране свега за три дана. Колико је залуталих путника било у другој групи? (Упитнајте се: „Кад је мали простор...“)

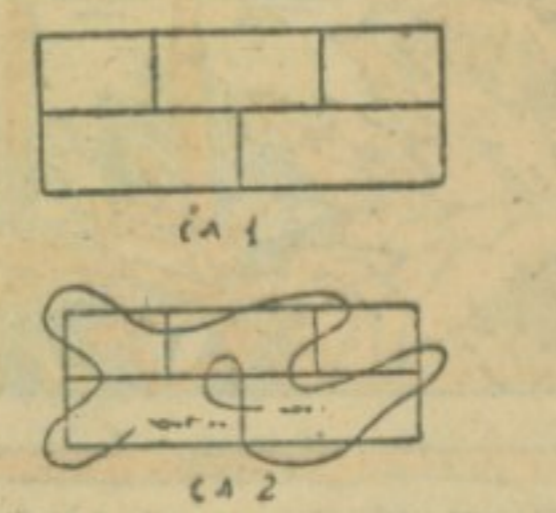
КАД ЈЕ МАЛИ ПРОСТОР...

Један уметник добио је задатак да нацрта шеснаест разних предмета. Али, како је имао само мало парче хартије, морао је да слике што више зближе, па да црта и слике преко друге. Погледајте само како тај цртеж изгледа!

ПЕТ ПРАВОУГАОНИКА

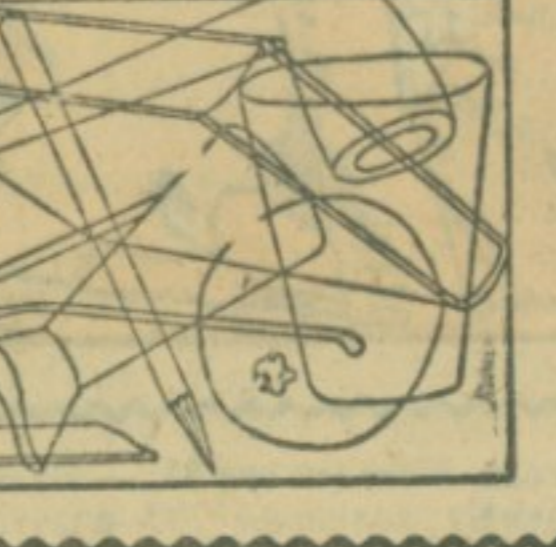
Задатак који ћемо вам сад поставити изгледа врло прост, али ћете се брзо уверити да није тако. Он се састоји у овоме: треба провући непрекидну линију кроз сваку страну свих правоугаоника, а да се нигде не прође два пута.

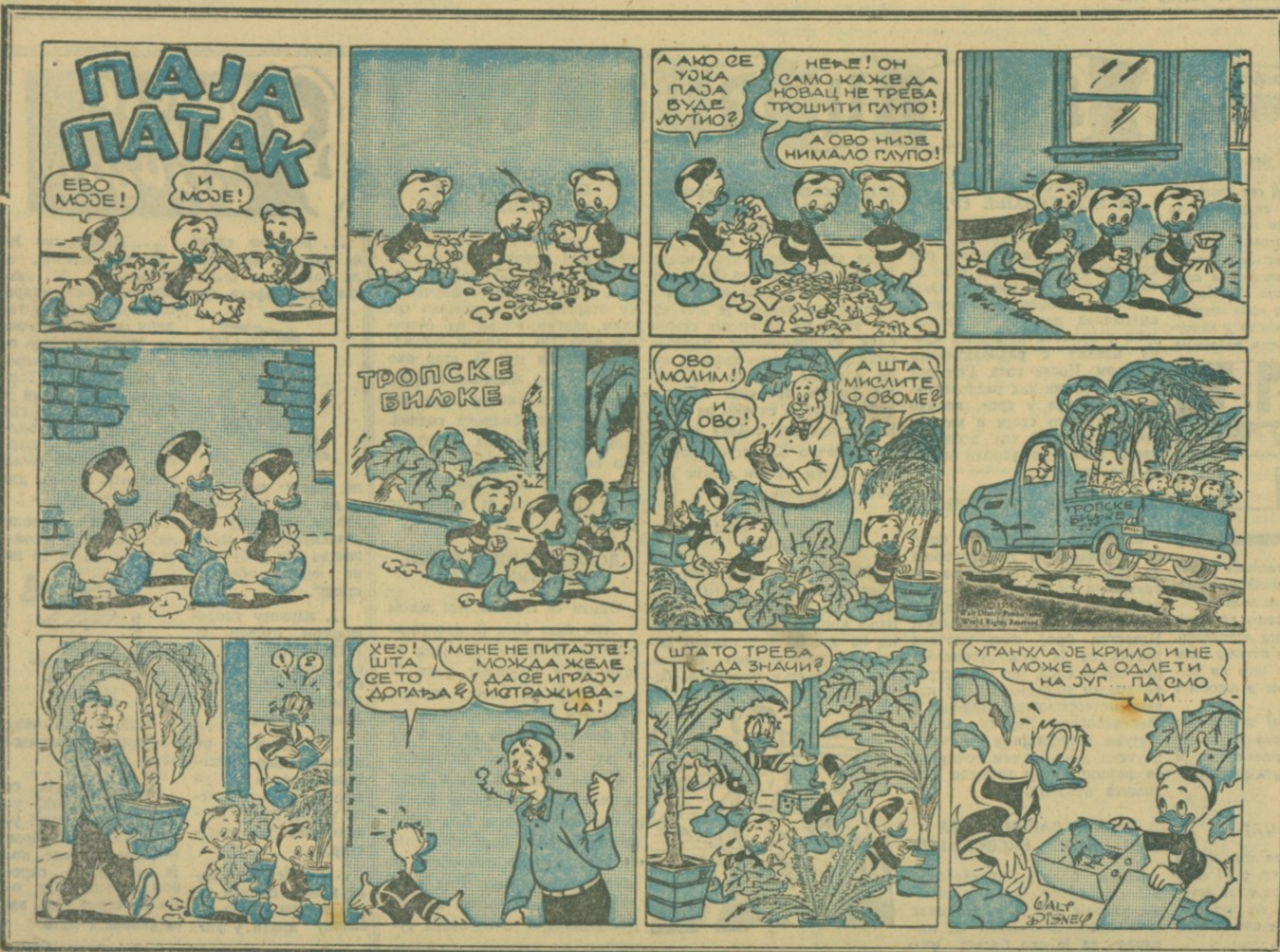

Уз решење које видите на слици з нису потребна никаква објашњења.

КАД ЈЕ МАЛИ ПРОСТОР...

Један уметник добио је задатак да нацрта шеснаест разних предмета. Али, како је имао само мало парче хартије, морао је да слике што више зближе, па да црта и слике преко друге. Погледајте само како тај цртеж изгледа!

ЈЕКСИК МЕРА, ИЛИ...

Паја: Мој сестрић је малочас купио код вас два кило поморанџи, а кад сам их код куће измерио било је само кило и по. Значи, ваша мера није добра!

Пиљар: Моја мера је добра. Него, јесте ли измерили и сестрића кад је дочео поморанџе?

НА МУ СЛАБУ СТРАНУ

— Ујка-Паја, плашиш ли се ти неког великог, великог пса?

— Не, Влајо.

— А лава?

— Ни лава.

— Баш си јунак, ујка-Паја... Ти се значи, плашиш само тетка-Пате!

ШИЉА И БИОСКОП

Шиља: Ја радо гледам историјске филмове. Они су врло поучни.

Белка: Збиља?

Шиља: Да. Кад из биоскопа дођем кући, узем историју да прочитам како је уистини било.

СВЕТУ НИКАД УГОДИТИ

Гаја: Баш сам ти ја на муци! Ујка-Паја ми забрањује да идем на рукама, а тетка-Пата ме грди што много џепам џепове. Ко сад у томе да се снађе!

Рођи се ОДГОВОР

ОБИЊАЈКА је:

планина
део старе одеће
шалова народна игра
народни музички инструмент

РЕКА ОБНИЦА налази се у:

Србија
Босна
Далмација
Војводини

ПУЛЕ је:

место у Истри
презиме једног путописца
врста лековите биљке
стари град

РОТНИЦИ су:

врста старих службеника
јело од проје
назив за групу острва
у Јадрану
поврће

ОДГОВОР

ОБИЊАЈКА је мушка велика шубара од јавићеве коже, чије се стране могу навијати спуштити. Носи се у Печу и у крушевачком крају.

ОБНИЦА је река у Србији, лева саставница Колубаре. Извире под Малим Медведником (997 м) и као поток Јасиковац тече према северу. Од сутока са Буварским и Дренашким Потоким почиње ток Обнице у правцу севера. Веће притоке Обнице с леве стране су Каменница и Буковица. Дужина тока рече Обнице износи 24,7 километра, а површина слива 181,6 квадратних километара.

ПУЛЕ је био француски путник, који се средином 17 века више година бавио на Истоку и писао о нашем народу у првој књизи свога дела „Нови извештаји са Леванта“ (1667 године).

РОТНИЦИ су били у општинама, а нарочито у Хрватском Приморју, службеници који су вршили нижу полицијску службу и помагали судијама у суђењу.

Гуце Соловине
Малог
Џонија
МОРНАРА
ТОМА ТРАУТА
И КИНЕЗА
ШАНГ-ЛИНА

НАСТАВИКЕ СЕ